

Ionizacijski javljalniki požara

Vse od leta 2002, ko je bil sprejet nov Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti, na Upravi za jedrsko varnost (URSJV) namenjamo posebno pozornost **uporabi in servisiranju ionizacijskih javljalnikov požara**. Obširno smo o tej tematiki pisali že aprila 2007 v 11. številki Sevalnih novic.

Ionizacijski javljalniki požara so verjetno **najbolj razširjene naprave za široko potrošnjo**, ki vsebujejo vir sevanja. Najpogostejše je to ^{241}Am aktivnosti 33 kBq, 74 kBq ali 2,65 MBq, v starejših izvedbah pa je bil vgrajen ^{226}Ra . Po podatkih iz registra virov sevanja, ki ga vodi URSJV, je v Sloveniji na področju industrije in raziskav v uporabi 27.160 ionizacijskih javljalnikov požara.

Ker občasno še vedno prihaja do **večjih nepravilnosti v zvezi z uporabo in servisiranjem ionizacijskih javljalnikov požara**, želimo uporabnike in serviserje ponovno opozoriti, da je njihovo **uporabo potrebno priglasiti pristojnemu upravnemu organu** (URSJV – uporaba v industriji in raziskavah ali Upravi RS za varstvo pred sevanji – uporaba v zdravstvu), ki jih evidentira v registru virov sevanja. **Po prenehanju uporabe je potrebno ionizacijske javljalnike požara v roku treh mesecev predati Agenciji za radioaktivne odpadke (ARAO).**

Inšpekcija URSJV je podala prijavo zoper neznanega storilca zaradi utemeljenega suma protipravnega odlaganja nevarnih snovi

V enem od ljubljanskih podjetij za ravnanje z odpadki so dne 4.11.2009 med odpadnimi kovinami našli **27 ionizacijskih javljalnikov požara**, med katerimi je bilo tudi nekaj delno poškodovanih. Iz načina, kako so bili ti odpadki zapakirani, je možno utemeljeno sklepati, da je šlo pri odlaganju za namerno dejanje. V podjetju so najdene ionizacijske javljalnike požara primerno shranili in o najdbi takoj obvestili Agencijo za radioaktivne odpadke (ARAO), ki je dne 13.11.2009 ionizacijske javljalnike požara tudi prevzela in odpeljala v Centralno skladišče radioaktivnih odpadkov.

Najdeni nepoškodovani ionizacijski javljalniki požara (Foto: arhiv ARAO)

Dne 26.11.2009 je inšpekcija URSJV izvedla izredni inšpekcijski pregled z namenom ugotovitve okoliščin najdbe. Ker povzročitelja protipravnega odlaganja zadevnih ionizacijskih javljalnikov požara ni bilo mogoče določiti, je **inšpekcija URSJV na policijsko postajo Ljubljana Bežigrad podala prijavo zoper neznanega storilca zaradi utemeljenega suma protipravnega odlaganja nevarnih snovi.**

Prevoz ionizacijskih javljalnikov požara

Prevoz ionizacijskih javljalnikov požara mora potekati kot to določajo Zakon o prevozu nevarnega blaga (Ur. l. RS, št. 33/06 in 41/09) in predpisi, ki izhajajo iz 3. člena tega zakona.

V nadaljevanju navajamo **le nekatere** najpomembnejše zahteve:

- gre za prevoz radioaktivnih snovi, običajno kot izvzetih tovorkov,
- izvzeti tovorek mora biti označen z ustrezno številko Združenih narodov (UN 2911),
- najvišja hitrost doze na zunanji strani takega izvzetega tovorka ne sme presegati $5 \mu\text{Sv/h}$,
- prevoznik mora v primeru izgube ali nezgode med prevozom (npr. izpad, razsutje) obvestiti Center za obveščanje (112) ali policijo (113),
- posebne zahteve veljajo tudi za opremljenost in varovanje vozila.

številka Združenih narodov

Kdo v Sloveniji sme vzdrževati in servisirati ionizacijske javljalnike požara?

Vzdrževanje in servisiranje ionizacijskih javljalnikov požara je **sevalna dejavnost**. Servisiranje lahko izvajajo le organizacije, ki imajo **veljavno dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti za tovrstna dela**.

Kdo izvaja redne preglede (nadzor in meritve)?

Za ionizacijske javljalnike požara velja, da je nadzor in meritve potrebno izvesti najmanj **enkrat na pet let**.

Pregled izvede pooblaščenec izvedenec varstva pred sevanji (ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d. ali Institut "Jožef Stefan").

Ionizacijski javljalnik požara z virom sevanja ^{241}Am

URSJV priporoča, da se radioaktivni javljalniki požara, če je le mogoče, nadomestijo z neionizirajočimi, radioaktivne pa se v skladu z veljavno zakonodajo preda Agenciji za radioaktivne odpadke (ARAO).

Če najdete vir sevanja neznanega izvora ali če sumite, da gre za vir sevanja, pokličite dežurnega URSJV: tel. št. 041 982 713

Sprejet Pravilnik o zagotavljanju varnosti po začetku obratovanja sevalnih in jedrskih objektov (JV9)

V Uradnem listu RS je bil dne 30.10.2009 objavljen Pravilnik o zagotavljanju varnosti po začetku obratovanj sevalnih in jedrskih objektov. Veljati je začel petnajsti dan po objavi.

Ta pravilnik določa za sevalne in jedrske objekte:

- način uporabe obratovalnih pogojev in omejitev,
- način in pogostost poročanja o izvajanju programov zbiranja in analiziranja obratovalnih izkušenj,
- vsebino, obseg in pogostost rednega in izrednega poročanja,
- pogostost, vsebino, obseg, trajanje in način izvajanja občasnih varnostnih pregledov ter način poročanja o teh pregledih,
- vsebino, kakovost in način uporabe verjetnostnih varnostnih analiz za preverjanje varnosti jedrskih objektov,
- metodologijo ocenjevanja in razvrščanja sprememb ter način in obliko obveščanja in prigrasitve sprememb v sevalnih ali jedrskih objektih.

Pravilnik natančneje določa tudi zahteve glede postopkov ob izrednem dogodku v sevalnih ali jedrskih objektih in način obveščanja o izrednem dogodku.

Jedrski (Centralno skladišče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov v Brinju – zgoraj levo, raziskovalni reaktor TRIGA pri Institutu "Jožef Stefan" – zgoraj desno, jedrska elektrarna Krško – v sredini) **in sevalni objekti** (Žirovski vrh, odlagališče Boršt – spodaj levo in odlagališče Jazbec – spodaj desno) **v Sloveniji**

Sprejet Pravilnik o dejavnostih sevalne in jedrske varnosti (JV5)

V Uradnem listu RS je bil dne 16.11.2009 objavljen Pravilnik o dejavnostih sevalne in jedrske varnosti. Veljati je začel petnajsti dan po objavi.

Pravilnik natančneje določa:

- projektne osnove za sevalne in jedrske objekte,
- vsebino vloge in vsebino dokumentacije za pridobitev soglasij in dovoljenj za sevalne, jedrske in manj pomembne sevalne objekte,
- vsebino varnostnega poročila in druge dokumentacije,
- zahteve glede organiziranosti sevalnega ali jedrskega objekta ter vsebine in oblike programa zagotavljanja kakovosti.

Pooblaščenji izvajalci storitev zdravstvenega nadzora izpostavljenih delavcev

4. člen Pravilnika o uporabi virov sevanja in sevalni dejavnosti določa, da je upravnemu organu v postopku pridobitve dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti potrebno posredovati **podatke o zdravstveni sposobnosti izpostavljenih delavcev**.

Za nadzor izpostavljenosti in zdravstveni nadzor je potrebno razlikovati med kategorijama izpostavljenih delavcev A in B. Razvrstitev delavcev v kategorijo A ali B glede na sevalno tveganje in delovno mesto mora biti opredeljena v Oceni varstva izpostavljenih delavcev pred ionizirajočimi sevanji. Obseg in pogostost zdravstvenega nadzora izpostavljenih delavcev sta odvisna od razvrstitve izpostavljenega delavca v posamezno kategorijo. Zdravstveni nadzor izpostavljenih delavcev je lahko redni ali izredni. Usmerjeni obdobjni preventivni zdravstveni pregledi se opravijo enkrat na leto za izpostavljene delavce kategorije A in enkrat na tri leta za izpostavljene delavce kategorije B. Delodajalec mora napotiti delavca na obdobjni preventivni zdravstveni pregled najmanj 30 dni pred iztekom roka veljavnosti obstoječega zdravniškega spričevala.

Zdravstveni nadzor izpostavljenih delavcev izvajajo fizične ali pravne osebe, ki opravljajo zdravstveno dejavnost ali javni zdravstveni zavodi, ki izpolnjujejo pogoje za opravljanje zdravstvenega nadzora izpostavljenih delavcev. Pooblastilo imajo naslednje institucije: **Aristotel, d.o.o., Krško, KC- Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa, Ljubljana, ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d., Ljubljana, Zdravstveni dom Krško in Zdravstveni dom Škofja Loka.**

O opravljenih preventivnih zdravstvenih pregledih morajo redno poročati Upravi RS za varstvo pred sevanji.

Seznam izvajalcev zdravstvenega nadzora izpostavljenih delavcev je objavljen tudi na spletnih straneh Uprave RS za varstvo pred sevanji, na naslovu:

http://www.uvps.gov.si/si/delovna_podrocja/pooblasteni_izvajalci_strokovnih_nalog_s_podrocja_ionizirajocih_sevanj

Staro leto je minilo,
ne oziraj se nazaj,
novega pa ne
priganjaj,
presenetiti se daj!

Vsem bralkam in bralcem Sevalnih novic
želimo srečno 2010!

